

LBRIS

We know
books

JULES VERNE

**ÎN FATA
STEAGULUI**

I. HEALTHFUL-HOUSE

Pe cartea de vizită pe care o primi directorul sanatoriului Healthful-House în ziua aceea, adică în 15 iunie 1890, era scris corect acest simplu nume, fără blazon și fără coroană:

CONTELE D'ARTIGAS.

Dedesubt, în colțul cărții de vizită, cineva adăugase cu creionul următoarea adresă: „La bordul goletei Ebba, ancorată în New-Berne, Pamplico-Sound”. Capitala Carolinei de Nord – unul din cele patruzeci și patru de state ale Uniunii în acea vreme – este Raleigh, oraș destul de important, situat spre interiorul provinciei, la o distanță de vreo sută cincizeci de mile de coastă. Tocmai grație poziției sale centrale a ajuns acest oraș reședința provinciei; sunt alte orașe la fel de importante, altele îl depășesc chiar din punct de vedere industrial și comercial, cum ar fi de pildă Wilmington, Charlotte, Fayetteville, Edenton, Washington, Salisbury, Tarboro, Halifax, New-Berne. Acesta din urmă se ridică la capătul estuarului râului Neuze, care se varsă în Pamplico-Sound – un fel de vast lac marin, ocrotit de insulele și de insulițele litoralului Carolinian, care alcătuiesc un dig natural.

Directorul lui Healthful-House n-ar fi ghicit pentru nimic în lume din ce motiv primea această carte de vizită, dacă ea n-ar fi fost însoțită de un bilet în care se cerea pentru contele d'Artigas permisiunea de a vizita spitalul său. Acest personaj își exprima nădejdea că directorul va binevoi să-i satisfacă cererea, îngăduindu-i să se prezinte chiar în după-masa aceea în tovărășia căpitanului Spade, comandantul goletei Ebba.

Dorința unui străin de a pătrunde în interiorul lui Healthful-House, care avea pe atunci mare faimă și era un sanatoriu foarte căutat de bolnavii bogați din Statele Unite,

părea foarte firească. Și alți străini, care nu purtau un nume atât de răsunător ca al contelui d'Artigas, vizitaseră această instituție și nimeni nu-și cruțase complimentele la adresa directorului. Acesta se grăbi să acorde autorizația cerută și răspunse că se va considera onorat, deschizând porțile sanatoriului pentru contele d'Artigas.

Healthful-House, care avea un personal ales și se bucura de concursul unor medici dintre cei mai renumiți, era o instituție particulară. Nu ținea de administrația spitalelor și ospiciilor, totuși era controlată de stat și oferea toate condițiile de confort și de igienă, necesare instituțiilor de acest fel, destinate să primească o clientelă bogată.

Cu greu s-ar fi putut găsi o poziție mai fericită pentru un spital decât cea de care se bucura Healthful-House. Pe coasta unei coline se întindea un parc de 200 de acri, în care creșteau esențele minunate ce se găsesc din belșug în America septentrională¹, la o latitudine egală cu cea a insulelor Canare și a Maderei. La poalele parcului se deschidea estuarul larg al râului Neuze, răcorit neîncetat de brizele lui Pamplico-Sound și de vânturile venite din largul mării, de deasupra barajului îngust al litoralului.

La Healthful-House, unde bolnavii bogați erau îngrijiți în condiții igienice fără cusur, erau tratate în general bolile cronice; totuși, administrația nu-i refuza pe cei care sufereau de tulburări intelectuale, când aceste afecțiuni nu păreau a fi incurabile.

De optsprezece luni, un personaj foarte cunoscut se afla internat aici sub o observație cu totul specială, împrejurare care era menită să atragă atenția asupra sanatoriului Healthful-House și motiva, poate, vizita contelui d'Artigas.

Personajul pomenit era un francez, Thomas Roch, în vârstă de patruzeci și cinci de ani. Nu încăpea nici o îndoială că omul acesta suferea de o boală mintală. Totuși, până atunci specialiștii în boli nervoase nu putuseră constata la el pierderea definitivă a facultăților intelectuale. Era foarte evident că,

1. Septentrional – adjectiv de origine franceză, cu sensul de nordic, (n.r.).

în ce privește actele cele mai simple ale vieții de toate zilele, era lipsit de o justă noțiune a lucrurilor. Totuși rațiunea sa rămânea întregă, puternică, invulnerabilă, când se făcea apel la geniul său – și toată lumea știe că geniul și nebunia sunt prea adesea învecinate. E adevărat că facultățile sale afective și senzoriale fuseseră serios zdruncinate. Ori de câte ori ar fi trebuit să intre în funcțiune, nu se manifestau decât prin delir și incoerență. Memoria îl trăda atenția, nu se mai putea concentra, conștiința și judecata dispăreau. În aceste momente Thomas Roch nu mai era decât o ființă fără judecată, neajutorată, lipsită de acel instinct natural al conservării pe care-l găsim până și la animale, astfel încât era nevoie să-i porți de grijă ca unui copil pe care nu-l poți pierde din. Ochi. Iată de ce, în pavilionul nr. 17, pe care-l ocupa în partea de jos a parcului lui Healthful-House, paznicul său era obligat să-l supravegheze zi și noapte.

Când nu este incurabilă, nebunia obișnuită nu poate fi vindecată decât prin mijloace morale, căci medicina și terapeutică sunt neputincioase împotriva ei și specialiștii le-au recunoscut de mult ineficacitatea. Dar oare aceste mijloace morale puteau fi aplicate în cazul lui Thomas Roch? Lucru îndoielnic, chiar în mediul liniștit și sănătos de la Healthful-House. Într-adevăr, neliniștea, schimbările de dispoziție, iritabilitatea, ciudățeniile de caracter, tristețea, apatia, refuzul de a se îndeletnici cu ocupații serioase sau de a se distra, toate aceste diverse simptome erau foarte evidente la pacientul nostru. Ele n-ar fi putut înșela nici un medic și nici un tratament nu părea în stare să le vindece sau să le diminueze intensitatea.

S-a spus pe drept cuvânt că nebunia înseamnă subiectivitate excesivă, adică o stare în care spiritul e preocupat prea mult de îndeletnicirile sale interioare și insuficient de impresiile venite din exterior. La Thomas Roch, indiferența aceasta era aproape absolută. Nu trăia decât în interiorul propriei sale persoane, pradă unei idei fixe, a cărei obsesie îl adusese în starea în care se afla. Era puțin probabil, dar nu imposibil ca o anumită împrejurare sau un șoc să-l proiecteze în exterior, să-l „exteriorizeze”, ca să folosim un cuvânt destul de exact.

Se cuvine să povestim acum în ce împrejurări își părăsise țara acest francez, ce interese îl atrăseseră în Statele-Unite și de ce considerase guvernul federal prudentă și necesară internarea lui în această casă de sănătate, unde tot ce avea să-i scape în mod inconștient în cursul crizelor bolii trebuia să fie notat cu o deosebită grijă.

Cu un an și jumătate în urmă, ministrul Marinei de la Washington primise o cerere de audiență în legătură cu o comunicare pe care voia să i-o facă numitul Thomas Roch.

Acest nume era de-ajuns pentru ca ministrul să înțeleagă. Deși știa despre ce fel de comunicare era vorba și ce pretenții o vor însoți, el nu șovăi o clipă să acorde numai-decât audiența.

Într-adevăr, renumele de care se bucura Thomas Roch era atât de mare, încât, plin de grijă față de interesele a căror reprezentare îi fusese încredințată, ministrul nu putea să nu primească un astfel de solicitator și să ia cunoștință de propunerile pe care voia să i le înainteze personal.

Thomas Roch era un inventator, un inventator genial. Câteva descoperiri însemnate pusese până acum în lumină personalitatea sa, în jurul căreia se făcea destulă vâlvă. Grație lui, anumite probleme, de pură teorie până atunci, căpătaseră o aplicație practică. Numele său era cunoscut în lumea științei. Thomas Roch ocupa un loc de prim rang printre savanți. Vom urmări treptat necazurile, supărările, decepțiile, chiar insultele cu care fusese împroșcat de diferiți ziariști glumeți și care îl făcuseră să ajungă la faza de nebunie care provocase internarea la Healthful-House.

Ultima lui invenție în domeniul armamentului purta numele de Fulguratorul Roch. Dacă ar fi fost să i se dea crezare, acest aparat avea o superioritate atât de mare asupra oricăror alte arme, încât statul care l-ar fi dobândit ar fi devenit stăpân absolut pe uscat și pe mare.

Sunt bine-cunoscute greutățile de care se lovesc inventatorii când e vorba de invențiile lor, mai ales când încearcă, să obțină adoptarea lor de către comisiile ministeriale. Un mare număr de exemple – și încă dintre cele mai vestite – sunt și azi prezente în mințile tuturor. E inutil să stăruim asupra acestui

punct, căci întâmplările de genul acesta au uneori dedesubturi greu de limpezit.

Totuși, în ce-l privește pe Thomas Roch, trebuie să recunoaștem că, asemeni celor mai mulți dintre predecesorii săi, pretențiile îi erau atât de exagerate, valoarea la care-și prețuia noua armă atingea sume atât de colosale, încât era aproape cu neputință să tratezi cu el.

Trebuie să mai subliniem că faptul acesta avea o explicație: cu ocazia unor invenții precedente, a căror aplicare dăduse roade bogate, fusese exploatat cu o îndrăzneală neobișnuită. Cum nu putuse să obțină de pe urma acelor invenții profiturile la care era îndreptățit, începuse să se acrească.

Devenise neîncredător și nu-și mai oferea serviciile decât știind la ce se poate aștepta, voia să impună condiții aproape inacceptabile, să fie crezut pe cuvânt și, în orice caz, cerea, chiar înainte de începerea oricărei experiențe, o sumă de bani atât de mare, încât exigențele lui părură inadmisibile.

Francezul acesta prezentă în primul rând Franței Fulguratorul Roch și expuse comisiei care avea calitatea să-i asculte comunicarea în ce consta invenția lui. Era vorba de un fel de proiectil autopropulsat, de o fabricație cu totul deosebită, încărcat cu un explozibil compus din substanțe noi, care nu-și produce efectul decât sub acțiunea unui focos, și el nou.

În clipa în care, indiferent de felul cum fusese expedit, acest aparat exploda, fără să atingă țelul vizat, ci la o distanță de câteva sute de metri, acțiunea sa asupra straturilor atmosferei era atât de puternică, încât orice obiectiv – să zicem un fort descoperit sau o navă de război – ar fi fost distrus, pe o rază de zece mii de metri pătrați. Acesta era și principiul obuzului pe care-l folosea tunul pneumatic Zalinski, experimentat cu puțin înainte, dar rezultatele promise de Roch aveau să fie cel puțin însutite.

Dacă Fulguratorul ar fi avut într-adevăr o putere atât de mare, el ar fi asigurat țării sale superioritatea ofensivă sau defensivă. Dar oare inventatorul nu exagera – deși își dovedise capacitatea cu prilejul unor alte aparate al căror randament era incontestabil? Numai experiențele ar fi putut demonstra acest lucru. Dar Thomas Roch se încăpățâna să nu consimtă

la aceste experiențe decât după ce va fi obținut milioanele pe care le cerea în schimbul Fulguratorului său.

E de la sine înțeles că, încă de atunci, intervenise un oarecare dezechilibru în facultățile intelectuale ale lui Thomas Roch. El nu mai avea stăpânire deplină asupra funcțiilor sale cerebrale. Îți dădeai seama că intrase pe un făgaș care avea să-l conducă treptat la nebunia definitivă. Nici un guvern n-ar fi putut accepta să trateze în condițiile pe care dorea el să le impună.

Comisia franceză fu nevoită să întrerupă orice tratative și ziarele, chiar cele care exprimau opinia opoziției radicale, trebuiră să admită că era greu să dai curs acestei probleme. Propunerile lui Thomas Roch fură respinse, fără teamă de altfel că un alt stat le-ar fi putut accepta.

Datorită subiectivității excesive, care de atunci nu înceta să crească în sufletul atât de adânc zguduit al lui Thomas Roch, nimeni nu trebuie să se mire că struna patriotismului său, destinsă din ce în ce mai mult, încetă la un moment dat să mai vibreze. Spre cinstea naturii umane, trebuie să repetăm că, în acea perioadă, Thomas Roch ajunsese într-o stare de inconștiență. Singurul domeniu în care rămăsese același era cel ce se referea direct la invenția sa. În această direcție, nu-și pierduse nimic din capacitățile lui geniale. Dar în ce privește amănunțele cele mai obișnuite ale vieții, prăbușirea sa morală se accentua zilnic și-l lipsea de răspunderea deplină a acțiunilor sale.

Așadar, Thomas Roch fu respins. Poate că în momentul acela ar fi trebuit să fie împiedicat să-și ducă invenția în altă parte... Nimeni nu o făcu și asta fu o greșeală.

Ceea ce trebuia să se întâmple se întâmplă. Sub imperiul unei irascibilități crescânde, sentimentele patriotice, care fac parte din însăși esența oricărui cetățean – care înainte de a-și aparține lui aparține țării sale – aceste sentimente se stinseră în sufletul inventatorului decepționat. Thomas Roch își îndreptă privirile spre alte țări, trecu granița, uită un trecut de neuitat și-și oferă Fulguratorul Germaniei.

Acolo, odată cunoscute pretențiile sale exorbitante, guvernul refuză să-i asculte comunicarea, în afară de aceasta, ministerul de război german era tocmai pe punctul de a examina

fabricația unei noi arme balistice și se crezu în drept să nu se sinchisească de proiectul inventatorului francez.

În sufletul acestuia, alături de mânie, încolți atunci ură – o ură instinctivă împotriva umanității – mai ales după ce și demersurile pe lângă consiliul Amiralității britanice suferiră un eșec. Cum englezii sunt oameni practici, nu-l respinseră de la început pe Thomas Roch, ci sondară ce gândește și încercară să-l convingă. Dar Thomas Roch nu voia să audă nimic. Secretul său valora milioane și era hotărât să obțină aceste milioane sau să nu cedeze nimănui secretul. În cele din urmă, Amiralitatea rupse tratativele cu el.

În aceste împrejurări, adică într-o perioadă când tulburările lui mintale creșteau zi de zi, Thomas Roch făcu o ultimă încercare pe lângă guvernul american, aproximativ cu un an și jumătate înainte de începutul întâmplării de față.

Americanii, oameni cu și mai mult simț practic decât englezii, nu se tocmiră pentru Fulguratorul Roch, căruia, dat fiind renumele de care se bucura chimistul francez, îi recunoșteau o valoare excepțională. Considerând pe bună dreptate că Roch este un om genial, luară măsuri justificate de starea sănătății sale, cu gândul de a-l indemniza mai târziu într-o proporție echitabilă.

Deoarece Thomas Roch dădea dovezi evidente de alienație mintală, în însuși interesul invenției sale, administrația, consideră oportun să-l interneze.

După cum se știe, Thomas Roch nu fu dus la balamuc, ci la Healthful-House, care prezenta toate garanțiile pentru tratamentul bolii sale. Și totuși, deși nu-i lipseau îngrijirile cele mai atente, până în momentul de față scopul nu fusese atins.

Încă o dată – căci este cazul să stăruim asupra acestui aspect – ori de câte ori atenția lui Thomas Roch, chiar în starea de inconștiență în care se afla, era îndrumată spre descoperirile sale, își venea în fire. Atunci se însuflețea, vorbea cu hotărârea unui om sigur de el și cu o autoritate care impunea tuturor. Cu o elocvență înflăcărată, descria însușirile minunate ale Fulguratorului și rezultatele lui cu adevărat extraordinare. Cât despre natura explozibilului și a focosului, despre

elementele care îl compuneau, despre fabricarea lor, despre finisajul de care aveau nevoie se încapățana să păstreze o rezervă din care nimic nu-l putea scoate. O dată sau de două ori până atunci, în toiul unei crize, toată lumea crezu că secretul avea să-i scape și se luară toate măsurile de precauțiune... Dar în zadar. Dacă Thomas Roch nu mai avea instinctul propriei sale conservări, în schimb își asigura conservarea descoperirii sale.

Pavilionul 17 din parcul de la Healthful-House se afla în mijlocul unei grădini înconjurată de un gard viu, în care Thomas Roch se putea plimba sub supravegherea unui paznic. Acesta locuia în același pavilion cu el, dormea în camera lui, îl observa zi și noapte și nu-l părăsea nici o clipă. Îi pândea cele mai neînsemnate cuvinte, rostite în cursul unor halucinații care se produceau în general în starea intermediară dintre veghe și somn, ba îl pândea chiar și când visa.

Paznicul lui Roch se numea Gaydon. Puțin timp după internarea inventatorului, aflând că se căuta un supraveghetor care să vorbească bine limba acestuia, Gaydon se prezentase la Healthful-House și fusese primit.

În realitate, pretinsul Gaydon era un inginer francez, cu numele de Simon Hart, care se afla de mai multă vreme în serviciul unei societăți de produse chimice din New-Jersey. Simon Hart, un bărbat în vârstă de patruzeci de ani, avea o frunte largă, străbătută de cuta caracteristică celui care știe să observe și o atitudine hotărâtă, dovedind energie și perseverență. Foarte priceput în diferitele probleme de care ține perfecționarea armamentului modern, precum și în invențiile, care ar putea să-i modifice valoarea, Simon Hart știa tot ce se realizase în materie de explozibile, care în acea epocă depășeau cifra de o mie o sută – și aprecia cu atât mai mult un om ca Thomas Roch. Convins de puterea Fulguratorului, Hart nu se îndoia că Roch ar fi fost în posesia unei arme în stare să schimbe orice condiții de război pe mare sau pe uscat, fie în ofensivă, fie în defensivă. El mai știa că nebunia respecta-se în Roch pe omul de știință și că în creierul său, lovit numai în parte, strălucea încă o lumină, ba chiar o flacără – și anume

flacăra geniului. În aceste împrejurări îi trecu prin minte următoarea idee: dacă în timpul crizelor Roch și-ar fi dezvăluit taina, invenția acestui francez ar fi putut servi interesele unei alte țări decât Franța. Iată de ce se hotărî să se prezinte în calitate de paznic al lui Roch, dându-se drept un american foarte familiarizat cu limba franceză. Pretinse că trebuia să facă o călătorie în Europa, își dădu demisia și-și schimbă numele. Pe scurt, servită de împrejurări favorabile, propunerea lui fu primită și iată de ce Simon Hart funcționa de cincisprezece luni în calitate de supraveghetor al pacientului de la Healthful-House.

Această hotărâre era o dovadă de devotament patriotic rar și nobil, dat fiind că era vorba de o slujbă penibilă pentru un om din categoria și având educația lui Simon Hart. Dar nu trebuie să uităm că inginerul nu înțelegea nicidecum să-l jefuiască pe Thomas Roch; dacă ar fi izbutit să surprindă taina invenției sale, l-ar fi lăsat desigur să se bucure de drepturile sale legitime.

De cincisprezece luni, Simon Hart – sau mai bine-zis Gaydon – trăia în preajma acestui nebun, observând, pândind, punând chiar întrebări, fără a fi ajuns însă la vreun rezultat. De altfel, mai mult ca oricând, era convins de importanța descoperirii lui Roch. De aceea faptul de care se temea cel mai mult era ca nu cumva nebunia parțială a bolnavului său să degeneze într-o nebunie generală sau ca vreo criză definitivă să nu-l zdrobească împreună cu secretul lui.

Aceasta era situația lui Simon Hart și misiunea căreia, în interesul țării sale, jertfea întreaga ființă.

Totuși, în ciuda atâtor decepții și necazuri, grație unei constituții viguroase, sănătatea lui Thomas Roch nu fusese compromisă. Mobilitatea sistemului său nervos îi îngăduise să reziste la numeroși factori de distrugere. Inventatorul era un om de talie mijlocie, avea un cap puternic, o frunte largă, craniul voluminos, părul cărunt, privirea rătăcită uneori, dar vie, fixă și autoritară, ori de câte ori un gând dominant făcea să-i strălucească o licărire în ochi, mustața deasă sub nasul cu nări palpitate, o gură cu buze strânse, ca și cum s-ar fi închis

pentru a nu lăsa să le scape o taină, o expresie gânditoare – atitudinea unui om care a luptat îndelung și care e hotărât să lupte încă.

Astfel era inventatorul Thomas Roch, închis într-unul din pavilioanele de la Healthful-House, neavând, poate, conștiința faptului că era închis, că era încredințat supravegherii inginerului Simon Hart, devenit paznicul Gaydon.

II.

CONTELE D'ARTIGAS

Cine era de fapt acest conte d' Artigas? Un spaniol? Numele său părea să indice o asemenea origine. Totuși, la pupa goaletei sale se putea citi în litere de aur numele Ebba, a cărui origine este pur norvegiană. Și dacă cineva l-ar fi întrebat pe acest personaj cum se numea căpitanul Ebbei, ar fi răspuns – Spade, șeful echipajului – Efrondat, iar bucătarul-șef – Helim, toate aceste nume având proveniențe ciudate de disparate și încălcând naționalități foarte diferite.

Dacă cineva ar fi examinat înfățișarea contelui d' Artigas, s-ar fi putut opri, oare, la o ipoteză plauzibilă? E greu de spus. Deși culoarea pielii sale, părul foarte negru și grația atitudinii trădau o origine spaniolă, luată în întregime persoana sa nu prezenta, totuși, caracterele specifice celor născuți în peninsula Iberică.

Era un bărbat în vârstă de cel mult patruzeci și cinci de ani, destul de înalt și având o constituție foarte robustă. Mersul lui liniștit și impunător îi dădea înfățișarea unui nobil hindus, în ale cărui vine ar fi curs sângele unor exemplare superbe din Malaezia. Dacă nu era rece din fire, în orice caz se silea să pară astfel, cu gesturile sale poruncitoare și cu frazele lui scurte. Limba pe care o vorbeau în mod obișnuit el și echipajul lui era unul din dialectele folosite în insulele din Oceanul Indian și din mările învecinate. Este foarte adevărat însă că, ori de câte ori, în cursul peregrinărilor sale pe mare, se oprea pe litoralul Europei sau al Americii, contele d' Artigas se exprima în engleză cu o deosebită ușurință, trădându-și originea străină doar printr-un ușor accent.

Nimeni nu știa nimic și nimeni n-ar fi îndrăznit să-i pună contelui d' Artigas vreo întrebare cu privire la trecutul său și